

Programma 04 Economie en energie

Provincie Noord-Brabant

Economie en energie op hoofdlijnen

Beroep op algemene middelen

N.v.t.

Afwijkingen van prestaties

'Productgroep 04.01: *M.b.t Innovatiesamenwerking; -onderdeel Fotonica; innovatiesamenwerking wordt breder ingezet dan fotonica daarom indicator wijzigen in "Brabant Innovation Day". - onderdeel Battery Program; I.v.m. niet goedkeuren van betreffende project andere mogelijkheden onderzoeken naar effectueren van proef/productielijn postlithium batterijen. M.b.t. Europese Programma's (E.P.);*Het aantal openstellingen vanuit E.P. (POP3, Intereg) wijkt (positief) af van wat geraamd is met name door versnelling POP3.

04.02 * M.b.t. MKB en Ondernemerschap; Het aantal verstrekte leningen aan startups in 2018 bijstellen van 35 naar 20 omdat de fondsen van de drie regionale valorisatieprogramma's financieel zijn uitgeput plus dat het recent opgerichte Brabant Startup Fonds vanaf medio 2018 operationeel is. Voor 2019 e.v. blijft de raming 35. M.b.t. Arbeidsmarktbeleid; *Het aantal arbeidsplaatsen voor Brabanders over de grens van België en Duitsland wordt voor de bestuursperiode bijgesteld van 200 naar 100 bijgesteld.

04.04 * Een aantal beleidsprestaties blijven achter, zoals aantal investeringen Biobased economy fund (3 i.p.v.7, aantal fte Green Chemistry Campus (100 i.p.v. 150), elektrische voertuigen/laadpunten (4.000 i.p.v. 5.000) en gerealiseerde MW windenergie in 2018 (203 MW i.p.v. 330 MW). De werkgelegenheid in de duurzame energiesector is meer toegenomen dan verwacht. Zie beleidsprestaties voor toelichting.

Risico's en onzekerheden

Onzekerheid: Vanuit de middelen Algemeen Economisch Beleid zijn middelen (€ 0,5 mln.) voor de realisatie van DIC/Metalot gereserveerd. Vanwege een beroepszaak bij de Raad van State zal het beschikken hierop wellicht niet in 2018 plaats gaan vinden.

Met betrekking tot VisitBrabant is bij de start daarvan voorzien in een verdienmodel dat er toe leidt dat de provinciale bijdrage lager kan zijn. Naar het zich laat aanzien vallen de resultaten van dat verdienmodel tegen. Met VisitBrabant zijn wij in gesprek welke oplossingen mogelijk zijn. Een andere onzekerheid is de implementatie van de MKB-plus faciliteit leningen.

De MKB-plus faciliteit equity is inmiddels succesvol geïmplementeerd, maar over de MKB-plus faciliteit leningen zijn nog gesprekken gaande met de EIB. Deze gesprekken zullen naar verwachting dit jaar worden afgerond en leiden dan tot de implementatie van deze faciliteit. Een vertraging is echter niet uit te sluiten en een verschuiving naar 2019 behoort tot de mogelijkheden. M.b.t. Europese programma's en MIT gaan we v.w.b. cofinanciering (Europese) programma's uit van de subsidieplafonds van de opengestelde regelingen. De daadwerkelijke (beschikkingen van deze) projecten kunnen natuurlijk veel lager uitvallen of later plaatsvinden hierbij zijn we afhankelijk van derden.

Aangaande makel - en schakelwerkzaamheden voor innovatie agrofood kan het nodig zijn dat, via de slotwijziging, financiële middelen van 2019 naar 2018 worden geheralloceerd. De achtergrond is dat in 2018 de uitvoering voortvarend is opgepakt waardoor mogelijk meer kan worden beschikt dan nu geraamd.

In het kader van 1.Uitvoeringsagenda Havenstrategie Moerdijk 2018) 2. Strategische en operationele samenwerking tussen de havens en 3. De strategische verkenning ecosysteem Noord Brabant en haven Rotterdam zijn en worden in de loop van 2018 diverse kosten (naar schatting € 0,5 mln.) gemaakt. De kosten hebben met name betrekking op advies- en onderzoeks-kosten. We hebben echter nog geen inzicht in de totale kosten (wat gaat er nog komen) en ook hebben we op dit moment nog niet het beeld of dit binnen de reguliere begroting opgevangen kan worden. Om eventuele onderuitputting te voorkomen willen we wachten tot we over beide zaken meer duidelijkheid hebben en wordt bij de Uitvoeringsagenda Havenstrategie Moerdijk 2018 (Q4) waar nodig een voorstel tot

begrotingswijziging gevoegd t.b.v. advieskosten. (Bij onvoldoende ruimte binnen reguliere begroting; dekking t.l.v. algemene middelen)

04.04 Energie; een aantal grote projecten / subsidies zijn in voorbereiding, maar nog niet concreet genoeg om realistisch te ramen t.l.v. bestuursakkoord middelen (o.a. aardgasloze wijken, NOM woningen, EnergyWeb XL, Provinciale InpassingsPlannen Wind en energieonderdeel m.b.t. voorstel Woonconnect). Eventuele ophoging van de raming vindt bij Slotwijziging plaats, indien nodig.

04.01 Algemeen economisch beleid

04.01 Voortgang

Generiek Economisch beleid

In economische zin gaat het in Brabant voorspoedig; mooie groeicijfers en een lage werkloosheid. De realisatie van de afgesproken prestaties ligt op schema. Toch zijn er ook aandachtspunten. Waar bij de start van deze Bestuursperiode op het vlak van Arbeidsmarktbeleid de nadruk lag op het aan het werk krijgen van de Brabanders, ligt nu het accent op het voorzien van voldoende arbeid op een kwalitatief aanvaardbaar niveau. De uitwerking van het IBP biedt daarin kansen. De Actieagenda Brainport - waar wij substantieel aan bijdragen - legt de nadruk op talentontwikkeling en het behoud van talent. Maar ook in de andere regio's is dit een issue. Tekorten op de arbeidsmarkt leiden ook tot een ander vraagstuk: hoe de toestroom van arbeidsmigranten in goede banen te leiden? De bestuursopdracht vanuit PS hierover wordt nu via een integrale aanpak uitgewerkt. Dat geldt ook voor het initiatief Mindlabs in Tilburg, waar PS in het najaar van 2018 een voorstel kan verwachten. Ook met betrekking tot Vrijtijdseconomie loopt de uitvoering op schema; in de eerste helft van 2018 zijn de eerste besluiten genomen voor financiering van initiatieven vanuit het LeisureFonds. Voor het onderdeel campusontwikkeling/werklocaties wordt verwezen naar het hoofdstuk Ruimte, maar de initiatieven BIC en Automotivecampus in Helmond lopen voorspoedig.

Internationalisering

In de eerste helft van 2018 zijn op het gebied van internationale innovatiesamenwerking belangrijke stappen gezet.

In Tokyo was de Brabantse (open) Innovatiedag, georganiseerd met en voor Brabantse kennisinstututen zoals o.a. Holst, TuE, Solliance, Integrated Photonics een groot succes, waar contacten al geleid hebben tot contracten. In Linz heeft Brabant(Hightech systems) samen met de clusterorganisatie Mechatronica van Oberösterreich en een tiental mechatronicaclusters uit de rest van Europa een samenwerkingsverband opgericht teneinde gericht in Europese onderzoeksprogramma's te kunnen opereren en valorisatie vanuit kennisinstellingen richting bedrijfsleven te versnellen. Kleinschalige handelsmissies op het gebied van hightech, medische technologie, lifesciences hebben plaatsgevonden richting Zuid-Duitsland en Israël.

Branding

Al met al is het Branding team goed op dreef met de invulling van de nieuwe, brede brandingopdracht. Zo is er inmiddels een stevig netwerk (Community) van Brabantse partners, dat gestaag groeit. Met deze partners is dit jaar al een aantal mooie dingen gedaan! Daarnaast is in juni de BrabantBrandBox gelanceerd. Het is een toonbox met verhalen en beelden over de relevante Brabantse thema's, ten behoeve van de partners. Deze Brandbox zal uitgroeien tot een toonbox voor de (internationale) pers, en een showcase voor de regio Brabant.

Europese Programma's

Het programma Europese programma's ligt op koers. Voor POP3 is een versnelling ingezet om zo tot een zo volledig mogelijke realisatie van het programma te komen. Er zijn een aantal vervolgstappen gezet op weg naar een MKB-plus faciliteit, waarmee (snel) groeiende MKB-bedrijven vooruit worden geholpen. De faciliteit Equity is inmiddels gerealiseerd ne de faciliteit Leningen wordt naar verwachting dit jaar ook gerealiseerd.

04.02 Economisch programma Brabant

04.02 Voortgang

Bij MKB & Ondernemerschap is in 2018 het aantal verstrekte leningen lager dan geraamd . Dit komt doordat de fondsen van de bestaande valorisatieprogramma's nagenoeg uitgeput zijn en het nieuwe Brabant Startup Fonds (BSF) in juli 2018 operationeel is. Hiermee is voor de periode 2018-2020 de financiering geborgd. Met het oprichten van het BSF (fonds) en de subsidie aan de Brabant Startup Alliance (BSA) die startende ondernemers begeleid, zal het beschikbare budget voor 2018 volledig worden benut. M.b.t. de rapportage over OP-Zuid 2018 bestaat het risico dat de beoordeling en de afwikkeling van projecten niet volledig is afgerond voor 31 december 2018. Mogelijk kan hierdoor eind 2018 nog geen volledig beeld gegeven worden van de prestaties.

Bij Innoveren met topclusters voor maatschappelijke opgaven zijn geen afwijkingen t.o.v. de voorgenomen planning. De uitvoering is voortvarend opgepakt en zowel het aantal testomgevingen (living labs, proeftuinen) rond de topclusters als het aantal ontwikkelde en begeleide businesscases liggen op schema.

De provincie ontwikkelt een Bouwstenennotitie Circulaire economie overkoepelend aan de lopende provinciale programma's op dit onderwerp. De notitie vormt input voor het nieuwe economisch programma, de Omgevingsvisie en nieuw beleid in de volgende bestuursperiode. Na de zomer 2018 wordt de Bouwstenennotitie inclusief projectenprogramma 2019-2020 aan GS aangeboden.

Inzichtelijk wordt gemaakt welke (proces-) middelen extra nodig zijn voor de jaren 2019-2020. Deze middelen zijn bedoeld om aan te haken bij lopende en in ontwikkeling zijnde (inter) provinciale projecten, zodat we de boot niet missen en goed voorgesorteerd zijn voor de komende periode.

04.04 Duurzame energie en energietransitie

04.04 Voortgang

We liggen op koers met het voorbereiden van de Integrale Energieagenda 2019-2030. Voor windenergie hebben we ingezet op sociale innovatie waardoor de doelen wel later gehaald gaan worden. In het eerste half jaar is het ontwerp-Provinciaal Inpassingsplan voor windmolens langs de A16 vastgesteld, een overeenkomst met Enpuls ondertekend voor de Brabantse proeftuin 100.000 elektrische voertuigen en een samenwerkingsovereenkomst met de B5 over slimme laadinfrastructuur. Om gemeenten optimaal te ondersteunen bij het opstellen van een visie op grootschalige opwek van duurzame energie en in het faciliteren van lokale energieprojecten is een overeenkomst getekend met Enexis, Enpuls en de Vereniging van Brabantse Gemeenten. De actie om installaties in kantoorpanden af te laten stellen om zo energie te besparen is in volle gang; 50 potentiële panden zijn benaderd. Tevens verwachten we in 2018 tenminste 200 sportclubs te hebben benaderd om te helpen bij verduurzaming d.m.v. een duurzaamheidsloket Sport. Verder zijn uit 10 inzendingen voor de prijsvraag 'Energie landschap van de Toekomst' naar ideeën voor concrete duurzame energieprojecten 3 genomineerden gekozen. Zoals ook gemeld in de Jaarstukken 2017 blijft een aantal beleidsprestaties achter, zoals elektrische voertuigen/laadpunten en gerealiseerde MW windenergie. Omdat we voor de prestaties afhankelijk zijn van andere partijen zijn we in gesprek om onze strategie en rol in de transitie hierop aan te passen, ook in relatie met de afspraken en kansen uit het Integraal Bestuurlijk Programma en ontwikkelingen rond het komende Klimaatakkoord. Provinciale Staten gaven in het aanvullende uitvoeringsprogramma energie opdracht tot een campagne die 1 miljoen Brabanders aanspoort om een bijdrage te leveren aan de energietransitie. De campagne loopt tot mei 2019 en de uitvoering is op koers. De campagne onderdelen rond Nul op de meter woningen zijn afgerond. We plegen nog aanvullende inspanningen om de beoogde 60.000 Brabanders te bereiken. Eerstvolgende campagne onderdelen gaan over duurzame hypotheekruimte, Buurtkracht en E-rijden/deelauto's. Ook komen er campagnes over vloerisolatie, de verkiezing duurzaamste huis in Brabant, opening duurzame huizenroute en 'Energiebesparen doe je nu'.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Overzicht prestaties en bijstelling

Beleidsnota	Indicator	Streefwaarde 2018	Prognose en bijsturing	Nieuwe streefwaarde
Doelstelling				
Prestaties				
Economisch programma 2020 (PS 18/12), afweegmoment 2020				
Versterking of stimulering van de regionale Brabantse economie binnen de economische clusters				
Versterking Regionale topsectoren				
- Vier mandaatinstellingen die subsidie namens GS verstrekken voor projecten in de start- of experimentele fase die bijdragen aan de versterking van de high-tech industrie in Zuidoost-Brabant, agrifood sector in Noordoost-Brabant, social innovation in Midden-Brabant en smart industry in West-Brabant			de Subsidieregeling economie en innovatie Noord Brabant par.1 Agrifood sector in NoordoostBrabant , 2. social innovation in Midden-Brabant en 3 smart industry in West-Brabant is per 17 april 2018 opnieuw opengesteld t/m 15 december 2018. Voor de regio Zuidoost Brabant ar. 4 high-tech industrie zal conform bestuurlijke afspraak via een begrotingssubsidie aanspraak worden gedaan op de beschikbare subsidie.	
- Aantal ondersteunde projecten	aantal		Conform planning, t/m mei 22 (3 regio's) projecten	(voorlopige) streefwaarde aantal projecten wordt 50
- Uitgelokte private investeringen	Euro			
- Verplichte kpi mbt regionale econ.: Percentage toename van het Bruto	% toename	2,5% per jaar		

Regionaal Product
ten opzichte van het
voorgaande jaar

BOM

- Aansturing van en samenwerking met Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) door middel van jaarplannen met concrete prestatie-indicatoren	opdracht obv. jaarplan	1	conform planning
---	------------------------	---	------------------

INTERNATIONALISERING

- Handelsbevordering	Handelsmissies	2	info BOM volgt later
- Handelsbevordering (opgenomen in Meerjarenplan BOM)	Handelsmissies (inkomend en uitgaand)	6-8	info BOM volgt later
	informatiebijeenkomsten	3-4	info BOM volgt later
	Deelname Brabantse bedrijven	60	info BOM volgt later
Investeringsbevordering (opgenomen in Meerjarenplan BOM)	Matchmakinggesprekken	300	Over gehele periode 2017-2019
	Acquisitie projecten	30	info BOM volgt later
	Arbeidsplaatsen	1.000	info BOM volgt later
	€ aan investeringen	€100 mln	info BOM volgt later
	Eigen leads vanuit de BOM	10% meer	info BOM volgt later
	Projecten met R&D activiteit	15%	info BOM volgt later

Innovatiesamenwerking	Fotonica	Acquisitieplan voor Photon Delta i.s.m. Bom Summerschool met MIT Boston Samenwerking Holst met Nanjing Universiteit	Anders dan planning: Innovatiesamenwerking is breder ingezet dan alleen fotonica. In april 2018 heeft in Japan de Brabant Innovation Day plaatsgevonden waarbij de instuten TNO/Holst, AMSystems, Solliance en PITC zich hebben gepresenteerd en klanten heb geworven voor het verichten van toegepast onderzoek in Brabant.	Brabant Innovation Day
-----------------------	----------	---	--	------------------------

Battery Program		Anders dan planning: Buiten verwachting is de projectaanvraag voor het battery program niet goedgekeurd. De inzet voor 2018 richt zich op het onderzoeken van andere mogelijkheden om de gewenste proef/productielijn post lithium batterijen toch te kunnen effectueren.	Onderzoek naar mogelijkheden effectueren proef/productielijn voor post-lithium batterijen
Samenwerkingsrelaties	3 samenwerkingsrelaties div. regio's	Conform planning: Bezoeken zijn gebracht aan Braga (Portugal) en Linz (Oberösterreich) om met deze regio's samenwerking aan te gaan in Europese Allianties op nieuwe technologieën.	
BRANDING			
Profilering van de regio	Online platform Brabant branding live 2 bijeenkomsten Custodians of the brand	Conform planning: Online platform is in kleine kring live, 5 juni lancering onder partners. Bijeenkomsten met custodians en rest van netwerk: 15 maart en 5 juni	
Instrumentarium	Aangevulde 'brand box'	Conform planning: Brandbox wordt gevuld. Succesvolle advisering loopt op schema; de 10 projecten wordt ruimschoots gehaald.	
	Actueel online platform		
	Succesvolle advisering on-brand/off-brand bij 10 projecten/evenementen		
Campagnes	Duitsland Mediascan op thema Medische Technologie	Conform planning: Samenwerking met het journalistenplatform M52 in Zuid-Duitsland; platform gaat Duitse markt bewerken met content over de regio (artikelen)	
	4 artikelen in relevante Duitse		

media (incl. social media) op HTSM en medtech

Externe uitvoering	Profileringsactiviteit	1	Conform planning: VisitBrabant bewerkt in opdracht van Brabant Branding de markt voor zakelijk bezoek (MICE)
Investeringsbevordering i.s.m. BOM dmv Vergroten potentiële investerende bedrijven Aantrekken directe buitenlandse investeringen Stimuleren van uitbreidingsinvesteringen buitenlandse bedrijven	Aantal invest. Buitenl. Bedrijven Aantal investeringen Stimuleren uitbr. investeringen	Via activiteitenplan BOM 2017 i.o.	Deze streefwaarden zijn opgenomen onder "Investeringsbevordering (opgenomen in meerjarenplan BOM) en kan dus komen te vervallen.
Handelsbevordering dmv gerichte events	aantal events	8	Deze streefwaarden zijn opgenomen onder "Investeringsbevordering (opgenomen in meerjarenplan BOM) en kan dus komen te vervallen.
Innovatiesamenwerking dmv Gerichte events	aantal events	6	Deze streefwaarden zijn opgenomen onder "Innovatiesamenwerking" en kan dus komen te vervallen
Financiering aanvraag voor Programma Partners for International Business van RVO	aantal aanvragen	1	Oude streefwaarde uit begroting 2017. Kan voor begroting 2018 vervallen
Overheidssamenwerking: versterken van relatie tussen Brabant en buitenland	Politiek/best. Ontmoetingen	5	Oude streefwaarde uit begroting 2017. Kan voor begroting 2018 vervallen
Brabant boodschap en uitstraling op internationale beurzen en missies samen met partners	Int. Beurzen	3	IMEX beurs Frankfurt (MICE)
Actieve benadering van de internationale pers rond internationale activiteiten en successen	Aantal benaderingen	Min. 1 doelland bij min. 1 thema	Conform planning: Platform M52 in Duitsland
Extra zwaartepunt branding op			1. Structurele samenwerking met BOM

ondersteuning internationale acquisitie, in relatie tot activiteiten van o.a. Internationalisering en BOM			in strategie gericht op Duitsland. 2. Toepassing van film ter ondersteuning gekozen merkwaarden gepland voor najaar 2018
---	--	--	--

Grotere producties	Aantal produc. Monitoring	min. 2	film ter ondersteuning gekozen merkwaarden
--------------------	---------------------------	--------	--

Tweejaarlijkse monitoring van aangescherpte propositie	% uitputting	1 nulmeting	Conform planning: gepland voor najaar 2018
--	--------------	-------------	--

EUROPESE PROGRAMMA's

Programmaperiode 2014-2020

OPZuid en POP3

Vormgeven en lanceren van succesvolle openstellingen (lage uitvoeringskosten, effectieve governance, betrouwbaar financieel systeem) binnen de majeure programma's die aansluiten bij de doelstellingen van de Agenda van Brabant en de RIS3 gedurende het hele jaar 2017 en zijn afgestemd met het veld	OPZuid openstellingen 2e helft 2018	1	cf. planning.
--	-------------------------------------	---	---------------

POP3 openstellingen 1e helft 2018	5	Achter op planning: In 2018 zullen 4 ipv 5 openstellingen plaatsvinden. 1 openstelling (restbedrag) schuift door naar 2019.	4
-----------------------------------	---	---	---

POP3 openstellingen 2e helft 2018	2	Voor op planning: Versnelling van het programma om zo aan het eind van de periode de doelstelling te kunnen halen	5
-----------------------------------	---	---	---

Interreg openstellingen 1e helft 2018	1	Voor op planning: 1 call Vlaanderen-Ned. + 1 call 2 Zeeën + 1 call EMR (regio Maas-Rijn)	3
---------------------------------------	---	--	---

Vanguard initiatief

Het opwerken van innovatieve baanbrekende pilotprojecten met als doel 2 Nederlandse pilots een volgende ontwikkelstap te laten maken prestatie (kritiek)	Aantal pilot projecten 1e helft 2018	1	cf. planning
--	--------------------------------------	---	--------------

EFSI/Invest.nl i.o.

Implementatie van de MKB-plus faciliteit uitgaande van positieve besluitvorming in samenwerking in samenwerking met Invest.NL i.o.	MKB plus loket (equity deel) 1e kwartaal 2018	1	cf. planning
--	---	---	--------------

Statenvoorstel 49 / 17A MKB+ faciliteit	MKB plus loket (leningen deel) najaar 2018	1	cf. planning; afhankelijk van de voortgang van de gesprekken met de EIB (op te richten InvestNL). Kan doorschuiven naar 2019
---	--	---	--

Nieuwe programmaperiode

In verband met de voorbereiding voor de nieuwe Europese structuurperiode 2021 – 2027 zal de RIS3 worden herzien	Nieuwe RIS strategie 2de helft 2018	1	cf. planning
---	-------------------------------------	---	--------------

Analyse ERAC Rapport

Aanbieden van jaarlijks analyse i.r.t. de mogelijkheden voor nieuwe Europese financieringsinstrumenten voor Brabant	Monitoringsrapport age kansen Europese financieringsinstrumenten voor Brabant 2e helft 2018	1	1
---	---	---	---

Jaarstukken Stimulus

Opleveren van de jaarstukken Stimulus (voortgang programma relatie Interreg en OP Zuid)	Jaarverslag Stimulus	1	cf. planning
---	----------------------	---	--------------

Het versterken van de regionale economische

structuur en het innovatievermogen van het innovatief MKB. Deze innovatiekracht benutten we vervolgens ook voor het ontwikkelen van slimme, innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.

MKB EN
ONDERNEMERSCH
AP

bevordering van ondernemerschap	aantal onderst. starters	125	conform planning
het aantal verstrekte, uitstaande en terugbetaalde PoC en preseed leningen	aantal leningen aan startups	35	Achter op planning: 20 Actualisatie naar 20, gegeven dat de fondsen van de drie regionale valorisatieprogramma's nagenoeg zijn uitgeput plus dat het recent opgerichte Brabant Startup Fonds vanaf medio 2018 operationeel is. De streefwaarden voor 2019 e.v. zijn ongewijzigd.

INNOVATIE MET TOPCLUSTERS voor maatschappelijke opgaven	aantal	13	conform planning
---	--------	----	------------------

Aantal obv. programma's Topclusters toe te voegen testomgevingen (Living Labs, field labs, proeftuinen).

Implementatie Innovatieprogramma High Tech

Aantal projecten gericht op Photonica, big data, smart manufacturing en equipment (programmaliijnen Innovatieprogramma High Tech)

Implementatie

Innovatieprogramma
Maintenance &
Services

Aantal nieuwe werknemers op beleidsrelevante campussen en bedrijventerreinen

Aantal ontwikkelde en begeleide business cases, zowel vanuit samenwerking (clusters) als individueel (bedrijfsontwikkeling)	aantal	102	conform planning
---	--------	-----	------------------

Aantal projecten waarbij sprake is van een cross-over

Aantal bedrijven dat begeleid is naar financiering

Aantal bedrijven dat begeleid is naar financiering en dat heeft gekregen	aantal	36	conform planning
--	--------	----	------------------

Aantal projecten waarbij sprake is van een bijdrage aan maatschappelijke opgaven (koppeling met het Economisch Programma 2020)	aantal	60%	conform planning
--	--------	-----	------------------

Het versterken van de regionale economische structuur en het innovatievermogen van het innovatief MKB. Deze innovatiekracht benutten we vervolgens ook voor het ontwikkelen van slimme, innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.

Via MIT- resp. OPZuid ge(co)financierde projecten gericht op productontwikkeling	aantal	25-30 proj. met betrokkenheid van >50 MKB-bedrijven	Achter op planning: De streefwaarde voor 2019 wordt 20. De verwachting is dat er in 2019 geen OPZuid call is, alleen tbv. MIT.
--	--------	---	--

D.m.v. RedMedTech fonds; uitstaande leningen	aantal octrooi-leningen (12 gedurende looptijd)	14	BOM
	aant. pre-seed-leningen (12 gedurende looptijd)	15	BOM
	aant. proof-of-concept-lening (12 ged. looptijd)	18	BOM
D.m.v. Life Science & Health Fonds; Financiële ondersteuning o.g.v. medicijnontwikkeling	aantal bedrijven		
D.m.v. Business Park Aviolanda; nieuw gevestigde bedrijven op BPA: tot standkoming PPS voor Aerospace en Maintenance op BPA	aantal bedrijven	1 per jaar	conform planning
D.m.v. Oss Life Science Park; ingroeipercentage	% verhuurd tov lokaal verhuurde ruimte	70%	actualisatie o.b.v. Statenvoorstel Pivot Park (92/16).

**Uitvoeringsagenda
Vrijtijdseconomie
(PS 11/13),
afweegmoment 2020**

Meer bezoekers van verder weg, meer bestedingen en meer banen te krijgen in Brabant. Zo dragen we bij aan verbetering van het vestigingsklimaat en aan de internationale profilering van Brabant naar bezoekers.

Brabantbrede marketing
VisitBrabant

Activatie bezoekers op platform
VisitBrabant

Conform planning, geen indicatie van afwijkingen ten opzichte van verantwoording jaarrekening 2017 (blz. 78/79)

Activatie ondernemers, aantal verbonden ondernemers en netwerken (communitybuilding)

Conform planning, geen indicatie van afwijkingen ten opzichte van verantwoording jaarrekening 2017 (blz. 78/79)

Meer bezoekers	Aantal shortbreaks (Nederlandse en buitenlandse)		Conform planning, geen indicatie van afwijkingen ten opzichte van verantwoording jaarrekening 2017 (blz. 78/79)
Crossovers Vrijtijdseconomie met andere provinciale opgaven	Aantal crossovers	2	Conform planning: VisitBrabant ConventionBureau en Voorbereidingen riviercruises regio Waterpoort
Leisure Ontwikkel Fonds: geïnvesteerd vermogen	Geïnvesteerd vermogen LOF (€)	pm	Conform planning: Het LOF Brabant is van start gegaan. Bij de eerste tranche zijn 4 projecten ingediend en bij de 2e tranche 2 projecten. Na definitieve besluitvorming zal gecommuniceerd worden over evt afgesloten leningovereenkomsten.

**Beleidsnota
Arbeidsmarktbeleid
(PS 16/16),
afweegmoment 2019**

Een betere aansluiting van de vraag naar en het aanbod van arbeid, zichtbaar in een lagere werkloosheid en een afname van het aantal vacatures.

Regionale uitvoeringsprogramma's arbeidsmarktregio's	Regionale arbeidsmarktregio	4	Conform planning
Arbeidsmarktdashboard, doorontwikkeling naar aanvullende mogelijkheden die mobiliteit en employability op de arbeidsmarkt verbeteren	arbeidsmarktdashboard	1	Conform planning
Aantal personen begeleid naar (ander) werk	Aantal personen	700	Sectorplannen zijn volledig afgerond conform planning
Jeugdwerkloosheids vrije zone (Midden	percentage	20% minder dan in 2016	Project is afgerond; De ambitie om ultimo 2018

Brabant)		100% van alle jongeren in beeld, binnen 4 maanden een passende vorm van ondersteuning te bieden is niet realistisch. Er is wel een sluitende aanpak gerealiseerd waarin partijen maximaal op elkaar zijn aangeloten en voorkomen dat jongeren tussen wal- en schip landen. Project is verder opgenomen in het meerjarenprogramma van arbeidsmarktregio Midden-Brabant, met de ambitie dit project uit te rollen over de andere arbeidsmarktregio's.	
Bereik van Brabantse ondernemers door ambassadeurs van 'Brabants Besten'	750	Voor op planning. Praktijk wijst uit dat het bereik van brabantse ondernemers door ambassadeurs van 'Brabants Besten' groter is dan verwacht. Streefcijfer kan daarom opgehoogd worden naar 1000	
Quick scans MKB doorstart	1.750	Er dient een andere KPI opgenomen te worden, omdat het realiseren van quick-scan niet realistisch is.	Ondersteuning tot en met de nazorgfase van 300 ondernemers in de provincie
Brabantbreed netwerk mobiliteitscentra	1	opzetten van 1 gezamenlijk mobiliteitscentra blijkt in de praktijk niet mogelijk. Er dient een nieuw streefcijfer te worden opgenomen.	verbinden van bestaande mobiliteitscentra
Projecten uitgevoerd in het kader van Flexicurity	8	conform planning	
Pro/VSO werkplekken bij bedrijfsleven	150	achter op planning, sector afspraken per regio is de trend; slechts enkele grootschaligere contacten met bedrijfsleven zijn tot stand komen.	nog nader te bepalen

				Momenteel in gesprek voor gewijzigde aanpak
Aantrekken en behouden van internationale studenten		250		Conform planning, middels verschillende projecten (Brabantse Internationale Studenten, Young Brainport Experience Programma, Brabant International Students en Talent Attraction programma zeker 250 studenten aangetrokken.
Uitvoering kennispact 3.0 (hieronder hangt een 8-tal KPI's)		1		conform planning
Internationale MBO-opleidingen		2		conform planning, 2 (Summa international Business en Summa International Engineering)
HCA-projecten met Europese financiering		14		conform planning , maar afhankelijk van nog lopende calls (5 programma's).
				20 aanvragen ingediend, welke nog beoordeeld moeten worden
2 grensinfopunten voor Brabantse grenswerkers in België en Duitsland		2		conform planning, GIP Bergen op Zoom en Eindhoven + FNV punt Roosendaal
Arbeidsplaatsen voor Brabanders over de grens van België en Duitsland		200 (cumul.)		achter op planning, 50 arbeidsplaatsen
				bestuursperio de 2015-2019: 100
Verplichte kpi mbt regionale econ. : Percentage bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) ten opzichte van de totale beroepsbevolking	% bruto arbeidspart. tov totale beroepsbev.	71%		conform planning, 70% per april 2018
Nota Energieagenda 2010-2020 (PS 59/10), afweegmoment 2020				
Energie wordt een pijler van de Brabantse economie.				

Evaluaties (oktober 2014 1e tussen-evaluatie)	Evaluatie	2e tussen-evaluatie	Conform planning, Evaluatie Energie art.217a in september gereed.
Internationaal onderzoekscluster Solar operationeel	Onderzoeksvolume toegenomen > € 20 mln	Min. € 20 mln p/jr	Conform planning, de regeling van Soliance is verlengd tot maart 2020, omdat de aankoop van een machine vertraagd is. Prognose voor 2018 is dat de doelen gehaald worden.
	Aantal arbeidsplaatsen in solar industrie	900	Conform planning. Uit onderzoek blijkt dat ca. 900 arbeidsplaatsen bestaan in de solar industrie.
Oprichting Europees onderzoekscluster KIC-Innoenergy:			
- Aantal succesvolle projecten (cumulatief)	Aantal proj. (cum.)	110	Conform planning
- Nieuwe startups	aantal nieuwe startups	10	Conform planning
- Omzet bedrijven voortkomend uit KIC Inno-energy	omzet	min. € 15 mln /jaar	Conform planning
SER-B beschikking is verlengd tot eind 2018 en stopt daarna. Deze zal dan geëvalueerd worden.	Onderzoeksvolume	min. € 15 mln /jaar	Conform planning
De subsidie van onderzoeksinstituut FOM DIFFER wordt verlengd tot eind 2018, daarna stopt deze en wordt geëvalueerd			
Cleantechfonds	Aantal investeringen		Vanaf 2014 zijn 3 investeringen gedaan. Geconstateerd is dat de scope van het fonds te eng is. We zijn in gesprek met de BOM m.b.t. herziening van de scope en integratie met het brede innovatiefonds van de BOM.
	Directe werkgelegenheid	100	De directe werkgelegenheid is 17

			momenteel 17 FTE en blijft achter in verband met achterblijvende investeringen.	
Ontwikkeling Biobased economy in Brabant: aantal investeringen Biobased fund (cumulatief)	Aantal investeringen	7	Achter op planning. Het aantal participaties t/m 2018 is beperkt tot 3. Geconstateerd is dat de fondsvoorwaarden niet matchen met de marktvrage. De fondsvoorwaarden m.b.t. de revolverendheid zijn aangepast. Tevens wordt het fonds geïntegreerd in het innovatiefonds van de BOM.	3
Aantal fte dat zich vestigt op de Green Chemistry Campus	aantal fte	150	Achter op planning. De demohal is in aanbouw. De vertraging heeft tot gevolg dat een positief effect op de fte ontwikkeling later plaatsvindt, zodat bijstelling aan de orde is in 2018, van 150 naar 100.	100
Aantal nieuwe arbeidsplaatsen in biobased economy	Aantal nieuwe arbeidsplaatsen		Conform planning, moment van meting is 2020. Eind 2017 uitgevoerde monitor toont dat doelstelling kan worden behaald. Het verwachte aantal nieuwe arbeidsplaatsen in 2018 is 2.500 (cumulatief).	
Aantal arbeidsplaatsen behouden	Aantal behouden arbeidsplaatsen		Moment van meting is 2020. Eind 2017 uitgevoerde monitor toont dat doelstelling kan worden behaald.	
Ontwikkeling cluster Elektrisch rijden / slimme netwerken	Aantal arbeidsplaatsen in cluster		Conform planning. Het verwachte aantal arbeidsplaatsen in 2018 is 1.200.	

Energietransitie
2016/2019 (PS
07/16),
afweegmoment 2019

Dat in 2020, 14%
van ons
energiegebruik,
duurzaam wordt

opgewekt.
Realiseren van
energieneutrale
samenleving in
2050.

Percentage duurzame energie (cumulatief)	9%	Prognose op basis van verwachte ontwikkelingen in 2018: 7,9%. Op basis van de tussenevaluatie en onze eigen prognose blijft de ambitie van 14% in 2020 haalbaar.
Percentage energiebesparing (cumulatief)	2%	Laatst beschikbare cijfer energiebesparing in bedrijfsleven is over 2016: 1,1%. In het kader van het Nationale Energieakkoord zijn bedrijven verplicht om 9 PJ extra te besparen. Dat levert 1% extra besparing op.
Percentage CO2 reductie tov 1990 (cumulatief)	11%	De landelijke cijfers laten een toename van CO2-emissie sinds 1990 zien van 14%, vanaf 2010 is deze trend gekeerd en is de CO-2 emissie redelijk stabiel gebleven (toename 0,5%).
Fte werkzaam in de duurzame energiesector (cumulatief)	11.800 fte	In de Nationale Energieverkenning van ECN en PBL is een prognose voor de werkgelegenheid voor 2018 t.o.v. 2016 opgenomen. Die is in Nederland + 25.000 FTE. Voor Brabant zal dat 1/6de zijn; dus 4.150 FTE. Prognose is (cumulatief) 12,650 (8.500 in 2016) + 4,150)

5 thema's:

1. Gebouwde omgeving

A. Aanpak nul op de meter (NOM) in de bebouwde omgeving	aantal huizen	1.000	Conform planning. We verwachten de streefwaarde van 1.000 woningen in 2018 te halen. De stap naar 40.000 in 2021 lijkt te groot. De economische
---	---------------	-------	---

			ontwikkelingen en die van de energietransitie bepalen in grote mate de haalbaarheid in 2021.
B. Onze eigen gebouwen zijn verduurzaamd		Aanbesteding gereed	Achter op planning. Voor 2 steunpunten is aanbesteding in gang gezet. Modernisering overige steunpunten staat gepland voor 2020/21, maar is afhankelijk van samenwerking met RWS. Voor het provinciehuis werken we momenteel verder aan het plan om te komen tot een E-catcher (n.a.v de Motie) en blijkt uit de haalbaarheidsstudie dat de nieuwbouw geschikt is voor zonnepanelen en is de uitvoering gestart.
C. De provincie stimuleert en ondersteunt Brabantse overheden bij het verduurzamen van hun vastgoed, oa via Energiefonds.	aantal gemeenten	20	Conform planning. Loopt via de Brabantse Energie Alliantie (actietafel) en het Energiefonds. Eind mei is een druk bezochte bijeenkomst geweest met gemeenten in Noord-Oost Brabant (Oss). Veel gemeenten willen (en kunnen!) zelf maatregelen nemen/financieren. De BOM en BMF ondersteunen hierbij.
2. Smart en Green Mobility			
A) Zero Emissie openbaar vervoer Brabant	%	9%	We liggen op koers voor 2018. Er rijden 57 zero emissie bussen in Brabant (9% van de totale vloot). De prognoses voor volgende jaren (uitgaande van positieve besluitvorming rond de bussen in Tilburg en Breda) zijn (max.) 79 zebussen in 2019 en (max) 89 in 2020 gehaald worden.
B) Een dekkend	aantal laadpunten	5.000	Achter op planning,

<p>netwerk van publieke laadinfrastructuur voor elektrisch rijden</p>		<p>prognose is 4.000. Er is een grootschalige publieke aanbesteding gerealiseerd om gemeenten te faciliteren, maar de vraag blijft achter. Middels showcases proberen we de vraag te stimuleren;</p>	
		<p>- Showcase 'Slim Laden = Voordeel pakken' in Best is gestart en wordt doorontwikkeld.</p> <p>- Showcase 'Slim Laden achter de Grootverbruiker-meter' te Waalwijk (2 sporthallen, 1 zwembad) is in voorbereiding. In Breda, Koppeling van zon-PV op NAC Stadion, 1.900 zonnepanelen worden voor de zomer geplaatst. Vervolgens worden daar ook de laadpalen geplaatst.</p>	
<p>C) Aantal elektrische voertuigen in Brabant</p>	<p>aantal elektr. voertuigen</p>	<p>30.000</p>	<p>Conform planning; n.a.v. de ontwikkelingen rondom het nieuwe Klimaat en Energie Akkoord en de discussies aan de hoofd en deeltafels o.g.v. verduurzaming mobiliteit worden er momenteel scenario's uitgewerkt die niet in lijn zijn met de scenario's en aannames die ten grondslag liggen aan de ambities in het PvA Brabantse Proeftuin 100.000 Elektrische voertuigen. Onzekerheden m.b.t. Rijksbeleid (bijtellingsregels en subsidies SDE+) zijn van grote invloed op de prognoses. We onderzoeken welke scenario's meest betrouwbaar zijn en welke potentiële impact dit heeft op de haalbaarheid van onze doelstellingen. Zoals</p>

gemeld in de
Statenmededeling (PS
4323779) stellen we voor
de indicator aan te vullen
met equivalenten EV
(69.000 in 2020).

3. Energieneutrale
industrie

<p>A) Beoordeling of de extra impulsen van de omgevingsdiensten in 2016 en 2017 ertoe hebben geleid dat Energie volwaardig wordt meegenomen bij toezicht, handhaving en vergunningverlening</p>	<p>beoordeling</p>	<p>1</p>	<p>Conform planning. Vorig jaar heeft de provincie de omgevingsdiensten de opdracht gegeven om via toezicht energiebesparing te stimuleren bij bedrijven die onder provinciale bevoegdheid vallen. Uit een evaluatie hiervan zijn een aantal nieuwe inzichten en kansen naar boven gekomen waarmee de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving (VTH) nog meer energiebesparing kunnen helpen realiseren, binnen de huidige wettelijke normen voor bedrijven. Om deze kansen te verzilveren is er voor 2018/2019 een extra opdracht uitgezet naar de omgevingsdiensten. De provincie Noord- Brabant is met deze aanpak op het gebied van VTH en energiebesparing één van de koploper- provincies in Nederland. Naast VTH stimuleert de provincie op vele andere manieren energiebesparing en duurzame energieopwekking bij bedrijven.</p>
<p>B) We hebben met minimaal 20 grootverbruikers afspraken over de energietransitie (o.a. via EnergywebXL, BEL-groep en</p>	<p>Aantal overeenkomsten met grootverbruikers waarmee afspraken zijn gemaakt</p>	<p>20</p>	<p>Conform planning;</p>

			<p>- er is een 'industrie' diner georganiseerd met 40 grootverbruikers van gas;</p> <p>- opvolging diner: in gesprek met ca. 6 bedrijven over verduurzaming van hun productieprocessen (electrificering);</p> <p>- energiebesparings- en innovatiescans industrie (tenminste 20 bedrijven).</p>
C) We bereiden met onze stakeholders minimaal 3 grootschalige projecten (50MW of meer) voor, zoals EnergywebXL, Geothermie BV en zonnepark Nyrstar	Besluit over uitvoering op basis van uitgewerkte businesscase	1	<p>Conform planning. De businesscase EnergywegXL ligt op schema. Er volgt een GO/NO GO beslissing, zo mogelijk gevolgd door een investeringsbeslissing. Op 7 juni hebben de CEO's van Shell, suikerunie, glastuinbouw, Enpuls en wij akkoord gegeven op de tweede fase (engineerfase). Verder is de uitvoering voor 65 ha zonnepark bij Nystar in Budel gestart (contractfase is afgerond). Tevens is de uitvoering van het toekomst vast maken van het Amernet gestart door duurzame en meer decentrale energiebronnen, in combinatie met meer draagvlak bij de afnemers.</p>
4. Sustainable Energyfarming. Besparing PJ in agrarische sector	Besparing PJ	Start ontwerpfase uitvoeringspraktijk en	<p>Conform planning op koers om van de 8 praktijken minimaal 5 te laten slagen en 0,3 PJ aan besparing te realiseren. Daarnaast draait het kenniscluster Waterstof al 1 jaar en is in april 2018 een waterstofconferentie gehouden.</p>

---

5. Energieke
landschappen

Achter op planning; in
2018 verwachten we dat
er 202,7 MW vermogen
aan windenergie in
Brabant staat opgesteld.
Daarnaast verwachten
we dat er voor 187 MW
aan
omgevingsvergunningen
is afgegeven, waarbij
realisatie van de
windturbines in de
daaropvolgende jaren
plaats kan vinden
(windpark A16,
Karolinadijk
Steenbergen, Groene
Dijk Etten-Leur,
Industrieterrein Moerdijk,
Rietvelden Den Bosch,
De Spinder Tilburg).

Aantal totaal
gerealiseerde MW
Windenergie in
Brabant

Ca 330 MW

Met de gemeenten Oss
en Den Bosch en de 5
Kempengemeenten is
een
samenwerkingsovereenk
omst gesloten om de
mogelijkheden voor zon
en wind binnen deze
gemeenten in beeld te
brengen. De resultaten
van deze
samenwerkingsovereenk
omsten zullen in het
najaar van 2018 de basis
vormen voor verdere
besluitvorming over wind
en zon door de
betreffende
gemeenteraden. Inzet
voor deze samenwerking
is om vanuit deze
samenwerking nog een
versnelling te krijgen in
het alsnog versneld
realiseren van de
doelstelling van 470,5
MW windenergie in
2020. Sociale participatie
is daarbij een
onlosmakelijk onderdeel.

Besluitvorming

Verloop begroting

x € 1.000	Begr.2018 (PS 66/17)	1e wijz 2018 PS (81/17)	2e wijz 2018 PS (14/18)	Begr.2018 t/m 2e wijz.	III. Eerdere besluitvorming	II. Adm./techn. mutaties *	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz. Incl. I, II & III
0401 Algemeen economisch beleid								
lasten	17.311	513	185	18.009	0	11.200	0	29.209
baten	181	13	-181	13	0	8.610	0	8.623
saldo	-17.130	-500	-367	-17.996	0	-2.590	0	-20.586
0402 Economische programma Brabant								
lasten	15.590	12.715	12.913	41.218	0	-6.430	0	34.788
baten	0	0	0	0	0	350	0	350
saldo	-15.590	-12.715	-12.913	-41.218	0	6.780	0	-34.438
0404 Duurzame Energie en Energietransitie								
lasten	5.481	0	3.106	8.587	0	-200	1	8.388
baten	0	0	181	181	0	0	0	181
saldo	-5.481	0	-2.925	-8.406	0	200	-1	-8.206
Toegedeelde organisatiekosten	7.281	247	0	7.528	0	43	0	7.571
totaal programma 04								
lasten	45.663	13.474	16.205	75.342	0	4.613	1	79.956
baten	181	13	0	194	0	8.960	0	9.154
saldo	-45.481	-13.462	-16.205	-75.148	0	4.347	-1	-70.802

Een specificatie van de besluitvorming staat hier.

Algemeen voortgang

Uitvoering van programma 04 Economie ligt (nagenoeg) op koers. Met betrekking tot Algemeen Economisch beleid (Deelnemingen/fondsen, Internationalisering /branding en Europese Programma's) ligt de uitvoering op schema. Ook het Economisch Programma (MKB/Ondernemerschap, Innovatie, arbeidsmarkt, vrijetijdseconomie) en Circulaire Economie verloopt conform planning. Wel is het (dreigende) tekort op de arbeidsmarkt een aandachtspunt. Voor onderdeel campusontwikkeling/werklocaties wordt verwezen naar naar progr. 02 Ruimte. Bij MKB & Ondernemerschap is in 2018 het aantal verstrekte leningen lager dan geraamd. Dit komt doordat de fondsen van de bestaande valorisatieprogramma's financieel uitgeput zijn en het nieuwe Brabant Startup Fonds vanaf juli 2018 operationeel is.

Dit jaar zijn een aantal vervolgstappen gezet op weg naar een MKB-plus faciliteit, waarmee (snel) groeiende MKB-bedrijven vooruit worden geholpen. Duurzame Energie en Energietransitie ligt op koers met het voorbereiden van de Integrale Energieagenda 2019-2030 en deze zal eind 2018 aan u voorgelegd worden. M.b.t. de uitvoering van bepaalde prestaties ligt Energie(-transitie) achter t.o.v. de planning.

Wat mag het kosten?

<i>Bedragen x € 1.000</i>	begroting vastgesteld	bijstelling	(I, II en III)	begroting bijgesteld
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	67.814		4.571	72.385
Organisatiekosten	7.528		43	7.571
totaal lasten	75.342		4.614	79.956
<u>Baten</u>				
totaal baten	194		8.960	9.154
saldo baten en lasten	-75.148		4.346	-70.802

